

Vejledning om samtykke til transplantation fra afdøde personer

(Til landets sygehuse)

1. Indledning

Sundhedsloven, lov nr. 546 af 24. juni 2005, indeholder i § 53 regler for samtykke til transplantation fra afdøde personer.

§ 53 har følgende ordlyd:

»Fra en person, der er død på eller som død er indbragt til et sygehus eller lignende institution, kan væv og andet biologisk materiale udtages til behandling af sygdom eller legemsskade hos et andet menneske efter reglerne i stk. 2-4.

Stk. 2. Indgrebet må foretages, såfremt afdøde efter sit fyldte 18. år skriftligt har truffet bestemmelse herom. Det samme gælder, hvis personen mundtligt har udtalt sig for et sådant indgreb. Pårørende til afdøde kan ikke modsætte sig indgrebet, hvis afdøde skriftligt har truffet bestemmelse herom, medmindre afdøde har bestemt, at beslutningen er givet under forudsætning af de pårørendes accept.

Stk. 3. Udenfor de i stk. 2 nævnte tilfælde må indgrebet kun foretages, såfremt der ikke foreligger nogen tilkendegivelse fra afdøde imod indgrebet, og afdødes nærmeste giver samtykke til indgrebet. Efterlader afdøde sig ingen nærmeste, må indgrebet ikke foretages.

Stk. 4. Er afdøde under 18 år, må indgrebet kun foretages, såfremt forældremyndighedens indehaver har givet samtykke til indgrebet.«

1.1 Folder

Sundhedsstyrelsen har udarbejdet folderen "Organdonor – Tag stilling sammen med dine nærmeste", der indeholder Donorkort og tilmeldingsblanket til Donorregisteret, og folderen "Til pårørende om hjernedød og organdonation."

2. Formålet med vejledningen

Vejledningens formål er at orientere lægerne om reglerens indhold og betydning og om de forpligtelser, der påhviler lægerne i forbindelse med, at der skal foreligge samtykke til transplantation (organdonation) fra afdøde personer.

3. Fremgangsmåden vedrørende samtykke

I det følgende beskrives den fremgangsmåde vedrørende samtykke til organdonation, der skal følges, når døden er konstateret eller er nært forestående, og der er taget stilling til, at transplantation kan blive aktuel.

3.1 Tilkendegivelse fra afdøde

Transplantationsindgreb må foretages, hvis afdøde efter sit fyldte 18. år skriftligt har givet sit samtykke til organdonation eller mundtligt har udtalt sig for et sådant indgreb, og afdødes tilkendegivelse i øvrigt ikke kan anses for tilbagekaldt eller ugyldig.

3.1.1 Donorregisteret på Rigshospitalet

I alle tilfælde, hvor transplantation kan blive aktuel, skal lægen først undersøge, om der er registreret en tilkendegivelse vedrørende organdonation i Donorregisteret.

På Rigshospitalet er der oprettet et centralt donorregister (Donorregisteret), hvor den enkelte borger har mulighed for skriftligt at tilkendegive sin beslutning vedrørende organdonation i forbindelse med transplantation.

En tilmelding til registeret kan bestå i:

- Tilladelse til at bruge alle organer til transplantation,
- tilladelse til at bruge et eller flere angivne organer til transplantation, eller
- forbud mod at bruge organer til transplantation.

3.1.2 Donorkort

Foreligger der ikke tilmelding til Donorregisteret, skal det herefter undersøges, om afdøde er i besiddelse af et Donorkort. Donorkort er en skriftlig tilkendegivelse, som kan benyttes til at give samtykke til eller nedlægge forbud mod at bruge organer til transplantation.

Donorkort er beregnet til at bære på sig. Det kan benyttes i stedet for en registrering i Donorregisteret eller som et supplement til denne.

Tilkendegivelsen på Donorkortet kan bestå i:

- Tilladelse til at bruge alle organer til transplantation,
- tilladelse til at bruge et eller flere angivne organer til transplantation, eller
- forbud mod at bruge organer til transplantation.

3.1.3 Anden skriftlig tilkendegivelse

Såfremt afdøde ikke har tilkendegivet sin beslutning vedrørende organdonation i forbindelse med transplantation ved tilmelding til Donorregisteret eller ved udfyldelse af Donorkort, skal det undersøges, om afdøde efter sit fyldte 18. år ved anden

skriftlig tilkendegivelse har givet samtykke til eller nedlagt forbud mod, at organer kan benyttes i forbindelse med transplantation.

3.1.4 Skriftlig tilladelse fra afdøde under forudsætning af de nærmeste pårørendes accept

Hvis der foreligger en skriftlig tilladelse fra afdøde til Donorregisteret, på Donorkort eller på anden måde, kan afdøde samtidigt have bestemt, at tilladelsen er givet under forudsætning af de nærmeste pårørendes accept, jf. punkt 3.2.

Tidligere tilmeldinger til Donorregisteret og tilladelser afgivet på Donorkort, der ikke gav mulighed for at afkrydse felt vedrørende nærmeste pårørendes accept, og som ikke er fornyet, tolkes, som om nærmeste pårørende skal have mulighed for at modsætte sig indgrebet.

3.1.5 Tilkendegivelse i øvrigt fra afdøde

Foreligger der ikke en skriftlig tilkendegivelse fra afdøde vedrørende samtykke til eller forbud mod, at organer kan benyttes i forbindelse med transplantation, skal det undersøges, om personen mundtligt har tilkendegivet sin holdning til organdonation. Det vil normalt være afdødes nærmeste pårørende, der oplyser om en sådan tilkendegivelse.

3.2 Samtykke fra afdødes nærmeste pårørende

Foreligger der ikke skriftlig eller mundtlig tilkendegivelse fra afdøde vedrørende samtykke til eller forbud mod, at organer kan benyttes i forbindelse med transplantation, eller der i øvrigt må antages at være tvivl om afdødes vilje, må transplantation kun foretages, såfremt afdødes nærmeste pårørende har givet samtykke til indgrebet.

Det samme gælder, hvis afdøde har givet sin tilladelse til organdonation under forudsætning af de nærmeste pårørendes accept.

3.2.1 Udtrykkeligt samtykke

Et samtykke fra den eller de nærmeste pårørende til organdonation fra en afdød skal foreligge som en udtrykkelig (direkte) tilkendegivelse om tilladelse til indgrebet.

3.2.1.1 Informeret samtykke

Et samtykke fra afdødes nærmeste pårørende til organdonation skal baseres på information fra en læge om:

- a) At døden er indtrådt eller er nært forestående,
- b) at der er mulighed for organdonation,
- c) hvilket væv og andet biologisk materiale (organer), der påtænkes udtaget med henblik på gennemførelse af transplantation, og
- d) at de nærmeste pårørende har adgang til at tilkendegive, enten at de modsætter sig indgrebet, eller at de ikke ønsker at tage stilling, med den virkning, at indgrebet ikke må foretages.

3.2.2 De nærmeste pårørende

Ved afdødes nærmeste pårørende forstås først og fremmest afdødes samlevende ægtefælle eller samlever, slægtninge i lige linie og alt efter de konkrete forhold søskende. Også adoptivbørn og plejebørn vil som hovedregel være omfattet. Efter omstændighederne, navnlig hvor afdøde ikke har efterladt sig ægtefælle, samlever eller børn, vil slægtninge, som afdøde var nært knyttet til eller nært besvogret med, være at anse som afdødes nærmeste pårørende.

Det er tilstrækkeligt, at der er givet samtykke fra en af de personer, der i det konkrete tilfælde må henregnes til afdødes nærmeste pårørende.

Der foreligger ikke samtykke til organdonation i forbindelse med transplantation, såfremt blot en af de personer, der hører til kredsen af afdødes nærmeste pårørende, har udtalt sig imod indgrebet eller har tilbagekaldt sit samtykke, inden indgrebet er foretaget.

3.3 Ingen tilkendegivelse fra afdøde og ingen nærmeste pårørende

Foreligger der ikke en tilkendegivelse fra afdøde, og efterlader afdøde sig ingen nærmeste pårørende, må transplantationsindgreb ikke foretages.

4. Afdøde under 18 år

Er afdøde under 18 år, må transplantationsindgreb kun foretages, såfremt forældremyndighedens indehaver har givet udtrykkeligt samtykke til indgrebet.

5. Journalføring

Det skal af patientjournalen fremgå, hvem der har givet samtykke til organdonation og i hvilken form, ligesom der skal føres nøjagtige optegnelser vedrørende informationen af de nærmeste pårørende.

Der skal af patientjournalen tillige fremgå, hvad der er givet samtykke til, og hvilken læge, der har indhentet samtykke fra afdødes nærmeste pårørende.

6. Ansvar

Ansvar for, at betingelserne i sundhedslovens § 53 er opfyldt, påhviler den læge, der er ansvarlig for transplantationsindgrebet, jf. sundhedslovens § 54, stk. 1, hvorefter indgrebet efter lovens § 53 kun må foretages af læger, der er ansat på sygehuse eller lignende institutioner, og som Sundhedsstyrelsen har godkendt dertil.

7. Ikrafttrædelse

Vejledningen træder i kraft den 1. januar 2007.

Sundhedsstyrelsen, den 8. december 2006

Anne Mette Dons

/Elisabeth Hersby

Tilgængelig fra: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=11024>